

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA.

XIII. letnik.

December.

12. št. 1907.

OPIS TRENTE.

III. LJUDSTVO. (Konec.)

JOS. ABRAM.

Za zimo se Trentar dobro preskrbi s kurivom. Često mora začeti kuriti peč že pred začetkom oktobra in jo kuri do srede, oziroma do konca maja ali še dalje. Trentske doline so sicer proti severu večinoma zavarovane, a imajo le malo solnca po zimi. Na Logu ga ni par mesecev nič, pri cerkvi in za Podnom pa sveti le po par ur. Poleg tega je tudi vodovje, ki tudi nič ne ogreva. Ostaneta torej ljuba peč in gorka izba, kjer je osredotočeno skoraj vse zimsko življenje. Ženske predejo volno in pletejo in šivajo, moški pa napravljajo in popravljajo domačo posodo in orodje; ko pridejo domov od dela, ki ga imajo z lesom, pa ležejo na peč, ki je pokrita z deskami. Eno glavnih opravil po zimi je skrb za drobnico. Ovcam in kozam treba redno trikrat na dan klasti in jih napajati. To jemlje precej časa, kadar je hlev oddaljen od hiše. Vsakdo ima navadno po več hlevov, in kadar položi živini v enem hlevu vse seno, jo odžene v drugi hlev, ki je pa često oddaljen tudi po pol ure. Zgodilo se je že, da je rabil mož ob velikem snegu v hlev in nazaj skoraj ves dan. Zanimivo je, da pade v Kranjski gori (800 *m*) navadno dvakrat več snega nego v Trenti pri cerkvi (748 *m*), torej skoraj v isti višini; Trenta ima v tem oziru ugodnost, ker je zelo zaprta od gorá in zavarovana proti severu. Koliko snega je padlo pri cerkvi od leta 1900—1904, razvidimo iz sledeče tabele:

	nov.	dec.	jan.	febr.	marec	april	maj	skupaj
1900—1901	—	—	4 <i>cm</i>	162 <i>cm</i>	114 <i>cm</i>	8 <i>cm</i>	—	2·88 <i>m</i>
1901—1902	3 <i>cm</i>	34 <i>cm</i>	33 »	164 »	10 »	—	2 <i>cm</i>	2·46 »
1902—1903	16 »	23 »	38 »	26 »	13 »	22 »	—	1·38 »
1903—1904	72 »	72 »	—	80 »	54 »	—	—	2·78 »

Obleko so imeli Trentarji nekdam vsa volneno, dandanes pa jo imajo le še deloma, in to le moški. Ženske po zimi napredejo pa nesejo tkat na Kranjsko ali Koroško, ker doma že menda nihče več ne tke.

Hrana Trentarjev je preprosta in skoraj vedno ista: polenta na polento, ki pa ni iz same moke, ampak je nad polovico, včasih tudi dve tretjini čomp (krompirja) vmes. Zjutraj je za kosilo polenta, zabeljena z záseko (skosano slanino), katero Trentar zelo ceni, in z zeljem ali repo ali pa skutno juho. Opoldne čompe v oblicah s skuto, zvečer pa spet polenta. Namesto skutne juhe pride vsakotoliko časa, zlasti ob nedeljah in praznikih, na mizo tudi mesna juha iz suhe prasičevine, koštrunovine ali kozlovine (bravine). Kruha pa Trentar ne peče in ne kupuje mnogo; peče ga le za Veliko noč, za svatbo, krst ali še kak poseben praznik in izreden dan. V prošlih časih se je često dogajalo, da ni videl mnogi Trentar kruha po celo leto, nekateri mlajši ga pa še poznali niso. Pust je pa le pust in tudi Trentar jé tedaj rad »krafe«. Ugaja mu tudi zelo kava, a jo mora, vkolikor jo sploh pije, piti večji del leta le črno, ker nima mleka. Ovcam in kozam kmalu poide mleko, krav je pa v Trenti komaj 10 do 12, nekdam jih pa še polovico teh ni bilo. Kupujejo pa Trentarji turščico, moko, sol in druge potrebščine v Bolcu ali v Kranjski gori, odkoder nosijo čez Vršič (Mojstrovko) tudi v hudi zimi čez mogočne zamete in plazove težka bremena — je pač nekaj ceneje in revežu pride vse prav.

V šoli poučujejo že od prvih početkov vikarijata (1858) duhovniki trentski. Šolska soba je bila dolgo časa v župnišču, zdaj je pa že mnogo let nad Špikovim listnjakom. Obisk je precej dovoljen, vendar ne traja celih 10 mesecev, ker morajo otroci pasti drobnico in pomagati mnogo doma radi pomanjkanja delavskih moči. Na splošno znajo vsi Trentarji brati in pisati razen stajšjih, zlasti če so oddaljeni od cerkve; v novejšem času tudi precej radi berejo, sosebno knjige »Družbe sv. Mohorja«. Priznati moramo tudi Trentarjem, da so bistrourni in nadarjeni; kdor le pogleda malo v svet, pa se že privadi nemščini in drugim jezikom in raznemu delu.

Bolnikov je v Trenti malo; če je kdo bolan, prinese bolezen od drugod. Na leto jih umrje povprečno 4—5, a še ti, vkolikor niso našli boleznj po svetu, vsled visoke starosti ali pa po nesreči. Če kdo oboli, gre Trentar iskat zdravil na Kranjsko ali na Koroško k zdravnikom, pa tudi konjedercem in konjederkam. Bolnik je večinoma na peči; na nji se zdravi, hira in umira, kakor

pravi Šimen Gregorčič ml., in zato se mora govoriti o »smrtni peči«, ne postelji. Tudi prevideti se dajo na peči večkrat.

Trentarji silno radi kadijo, mladi in stari. Vsakdo ima svojo »čedro« in jo vleče od jutra do večera, pri vsakem delu. Tudi nedorasli kadijo svoje čedre in nekateri so hudi kadilci. Nekoč sem opominjal fanta štirinajstih let, naj ne kadi, in mu dejal, da mu bo škodilo, da ga bo omotilo. In kaj mi je rekel? »Če ga cev dan kád'm, ga ne dobóm (v glavo)«. In zraven delajoči možje so pristavili, da ga več pokadi kot oni! Trentar otrese čedro ob nohtu šele, ko ima stopiti v cerkev; ko odhaja iz nje, ima jo pa tudi že v roki.

Izmed bajeslovnih bitij pozna Trentar Perte (nem. Berchta), ki pa nastopajo že tudi kot rojenice, bele žene in pa kot Miklavž in parkeljni. Pojmi so se že zmešali. Perte (pirte) posnemajo ljudje, kakor že omenjeno, pri svatbah, dalje ob sv. Miklavžu in za sv. Tri kralje, a opuščajo to že bolj in bolj. Nekdo ni hotel verjeti, da so Perte. Zato jih je čakal na sv. Tri kralje in se skrtil blizu koritniškega mostu pri Bolcu. Tedaj ga je vsekala ena v nogo in od tega časa je bil hrom. Ob letu jih je spet čakal. Tedaj mu pa reče Perta: »Lani sem nekaj tu pozabila, moram vzeti.« In bil je zdrav. Isto govore na Kobariškem o »Pesnah«, ki jih tudi Rusi še poznajo in še pojejo »vesnjanke«, t. j. pomladne pesmi o boginji Pomladi. Nadalje poroča Šimen Gregorčič v svoji kroniki, da pripovedujejo v Logu pod Predelom o »Divji jagi« (jaga = baba). Človek se mora uleči na tla, da zvihra ona nad njim. Tam so ujeli Divjega moža. Naučil jih je siriti. Ko so ga pa izpustili, je dejal: »Če bi me ne bili izpustili, bi vas bil naučil še kaj boljšega«. Lovili so ga, a zastonj. V Zadnjici, v Trenti pod Triglavom, so Krivopetnice — nogo imajo nazaj zavito. Te pomagajo človeku. Škrat je posebno znan. On je hudomušen in zavaja na kriva pota. Neki Trentar je pravil, kako mu je vlačil odejo s postelje. V Soči je zavajal živino. Šele, ko so vrgli prsti v podobi križa čez, je odstopil. O Zlatorogu ni več sledu, pač je pripovedek o zlatu, ki jih krijejo gore v Trenti, a je silno težko dobiti te zaklade. Tudi Môro poznajo Trentarji. Da jo prepodiš, treba obesiti na kljuko od spalnice prevotljen kamen in govoriti:

Môra, Môra,
kaj hodiš okoli
mojega bora?

Pojdi na tnalo
treske štet,
pojdi pod nebo
zvezde štet!

Če je komu »narejeno«, treba v hiši kaditi (s čim?) V tem času ne sme nobeden hišnih nič izpregovoriti. Kdor pride prvi v

hišo po tem kajenju, tisti je baje »naredil«. Med kajenjem ne dajo hišni odgovora, tudi če kaj prosiš, le molče in beže od tebe. To se je že izgubilo, kolikor je meni znano.

Na kresni večer mora baje-drobnica skakati v hlev čez ogenj in novo kupljene prasiče devajo baje v hišo skozi okno. Tudi tega nisem jaz več zasledil in ne slišal o tem.

Če pride kdo v hišo pa ne sede, odnese spanje.

Za novo leto je v Trenti navada (in na Bolškem sploh menda), da hodijo otroci okoli z jabolkom in prosijo ljudi, naj jim »konja podkujejo«, t. j., naj jim zapičijo novec v jabolko. In bolj ko ima kdo »podkovanega« konja, bolj se ponaša. Umevno.

Opomnim naj še, da nosijo Trentarice otroke h krstu navadno v pletenici. Do nedavna so hodili ob sv. Treh kraljih Trentarjikoledniki okoli z zvezdo. Na cvetno nedeljo blagoslovljeno cvetje (hoje ponajveč) zatika Trentar po njivah.

Kaj pa trentske narečje? Podobno je bolškemu in ima precej nemških besed kakor pač povsod ob meji; ima pa tudi mnogo zanimivih posebnosti.

* * *

Še par vrstic o trentske vikarjih. Na l. 1858. nanovo ustanovljeno duhovnijo je prišel prvi Ivan Kravanja, Bolčan, in ostal v Trenti šest let. Na sobna vrata je zapisal:

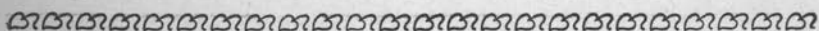
Misli v stiski in nadlogi:
Drugi so še bolj ubogi!

in pa: Dic, quare hic? (Povej, zakaj tukaj?) Po triletni vakaturi je prišel za vikarija Andrej Vuga in ostal dve leti, do julija 1869. V juliju 1870 je prišel že večkrat omenjeni veleučeni Anton Červ, ki je znal celo vrsto jezikov, zlasti slovanskih. Za njegovega časa je medved Tožbarju odtrgal čeljust. Takoj za njim je prišel 31. oktobra 1872 Kobaridec Andrej Urbančič, močan mož in turist. Od l. 1877—1880 spet ni bilo v Trenti duhovnika. Od 15. oktobra 1880 — 6. novembra 1882 je pastiroval Ivan Jarc — bil je tudi lovec. L. 1881. so sezidali in otvorili Baumbachovo kočo. L. 1882. dne 8. novembra je pa nastopil službo Šimen Gregorčič ml., pesnikov bratranec. Ostal je v Trenti do 12. junija 1884 in biva zdaj kot vikar v Sedlu na Kobariškem. Imel je bistro oko za opazovanje in napisal mnogo zanimivosti o Trenti in o Trentarjih, ki sem jih večinoma porabil za ta opis. Gregorčič je kot izveden jezikoslovec, vešč vsem slovanskim jezikom, trajno dopisoval z rajnim prof. Erjavcem in mu pomagal pri nabiranju

narodnega blaga. O Trenti je spisal več člankov zlasti v nekdanjo »Sočo«, v »Slovenca« i. dr. Bil je tudi vnet turist, celo po zimi. Svojo drznost bi pa bil enkrat kmalu poplačal z grozno smrtjo visoko na Prisojniku. Bilo je to 22. februarja 1884. Šel je na Prisojnik sam po snegu in prišel v tak položaj, da ni mogel več ne naprej, ne nazaj — pod samim vrhom. Držal se je z rokami za skale, noge pa upiral na neki prag, pod katerim je zijal prepad. Da ne bi zaspal, je pel; to so slišali iščočiči ga Trentarji. Šele okoli treh po polnoči so prišli vrh njega in ga z vrvmi potegnili kvišku. — Za njim so službovali v Trenti še Karel Perinčič, Valentin Kragelj, ki je bil gori skoraj 7 let, Ivan Franké 2 leti, Jos. Abram 3 leta in en mesec (8. sept. 1901 do 16. okt. 1904) in sedanji Otilij Medveš.

Za konec še odlomek pisma, ki ga je pisal rajni nekdanji trentski vikar Anton Červ s Sv. Gore pri Gorici Šimnu Gregorčiču v Trento. Iz njega vidimo, kako je Trento ljubil z vsem srcem in kakor skoraj vsak Trentar si želel spet nazaj — uživati divjo, a lepo prirodo. Pisal pa je pismo celih 9 let po odhodu iz Trente. Odlomek se glasi: »Sedaj boste kmalo začeli sneg ribati in potem se Vam bode dan za dnevom doribaval, da Vam ga ne zmanjka do sv. Filipa in Jakoba. Jaz se še vedno z veseljem spominjam eremitaže pri M. B. Lavretanski; vse druge službe so mi več grenkega prizadjale ko trentarska. Obžalujem, da sem jo bil tako hitro zapustil; znabiti sem ravno s tem zakrivil, da mi je od tistega dne, ko sem Trento zapustil, šlo vse narobe. Rad bi še enkrat videl originalne Trentarje Kako lepo je bilo, ko sva se z rajnim starim Paverjem pogovarjala o lovcih in dezertterjih *Tempi passati!* Zdaj ste zverino menda do čista iztrebili, ne silijo več, kakor pri meni, lisice v cerkev k maši in tudi medvedje več ne hodijo pomij pit v kuhinjo! — Po cele ure se včasih s Sv. Gore zamaknem v Triglavovo kapo, ki se odtod prekrasno vidi, in si mislim: Ti velikan vidiš mene, pa gledaš tudi tiste kraje, po katerih sem gazil in plazil, ko sem bil tako srečen; stara melodija mi tedaj zazvoni po ušesih:

V Trenti je fletno,
so vsoče goré,
pa so bistri studenci
in skočne kozé.«

ČEZ RDEČI ROB NA KRN IN BOGATIN.

(Konec.)

ČRNI JANEZ.

S topala sva navzdol proti koči.

Tu sva! Moj tovariš je danes petnajstkrat na tem kraju, jaz pa sedmič.

Koča, ki je sedaj že tri leta popolnoma podrta, je tedanjoo zimo močno trpela. Teža snega, ki ga je burja nanesa za severno steno in na streho, jo je razmeknila v romboeder. Tramovje je šlo v koleno ali pa je zlezlo skozi nasprotno steno ven. Severna stena je pol metra pod streho prelomljena in vsa razdrapana.

Vrata so na stežaj odprta. Vstopiva. Po tleh in na pogradu vse premočeno od snežnice in dežnice, vse v slabem stanu.

Zdaj pa treba skrbeti za postrežbo! Kje dobiva potrebne vode? K najbližnjemu studentu je eno uro hoda, poleg tega pa je za vodo namenjena posoda tako razsušena, da bi gotovo prinesel prazno nazaj v kočo. V teh stiskah se nama zabeli iz prepada kup snega. Tam je rešitev. Splazim se k njemu, odsekam s palico pošten kos, naložim ga na rame in hajdi ž njim nazaj h koči.

Tovariš je tačas očistil razno kuhinjsko posodo, popravil dimnik, nabral trsk in pripravljaj za večerjo. Navečerjala sva se, še malo pokramljaj, potem pa zaslonila vrata s palicama in legla v mokro seno.

Nekaj časa sem mirno spal. Kar nastane grozen piš. Koča je škripaj in se tresla in skrbelo me je, da se ne zbudiva zjutraj kje doli na Kobariškem, pa zeblo me je, da joj! Komaj sem pričakoval dneva, da se malo ogrejem. Še pred svitom sem se izkopal z neprijetnega ležišča, se pripravljaj za odhod na vrh ter priganjal tovariša, ki je brezskrno mižaj — saj spal menda ni. Polagoma sva se odpravila na vrh.

Polpetih je že, a velikanska mošnjaj teme se še vedno ni popolnoma odprla. Med potjo sva se malo ugrelej, a na vrhu naju je zopet začel tresti mraz. Tesno stisnjena drug poleg drugega sva čepelaj pod piramido in željno pričakovalaj ljubega solnca. Zdaj bo! Vrhovi v daljini so zažareli in za Triglavom je nebo pordelaj. Vedno bolj in bolj se je rumenilaj, danica in luna sta pobledele in veličastno se je privalilaj velikanska zlata krogla na obzorje. Solnce naju ni ogrelo, ker njegaj žarki še niso segalaj tako daleč, pač pa je dalaj svetu vso drugo, živahnajjšo podobo. Vse je, kakor da se prebuja iz dolgega sna, in

tudi midva sva se zdramila, zapustila zavetišče pod piramido ter se ozrla čez daljni svet.

Proti vzhodu krasen pogled na Triglav. Zdi se nama tako blizu, da bi skoro stopila še tja. Okoli njega drugi velikani Julskih Alp, katerim se pridružujejo vedno manjši in manjši vrhovi, ki se skončujejo na jugu s kraškim orjakom Nanosom. Čez globočje škrbine Julskih Alp gledajo razne porasle piramide Karavank in Savinskih planin, iz katerih zopet vstajajo goli orjaki in izginjajo kakor beli strahovi v meglah. Na severu za Mangartom, Jalovcem in Mojstrovko Koroške planine, izmed katerih štrli Veliki Klek. Proti severozapadu za Rombonom in Kaninom Tirolske planine in proti jugozapadu severnoitalijanske Alpe.

Težko se nama je ločiti od tega razgleda, a vabi naju še mnogo lepši na jug. Primeroma nizko obmejno gorovje nama pripušča, da pogledava tudi v Italijo. Velikanska planota, posuta z mesti, trgi in vasmí, ki so odtod videti le kakor mravljišča in krtine, preprežena z belimi cestami, železniškimi progami in širokimi prodi severnoitalijanskih rek. Tostran meje se pa razteza ravno tako pisano avstrijsko Primorje, za katerim blesti od istrskih obal obrobjeno temno Jadransko morje. Tik pod nama, po Soški dolini pa valoví bela megla kakor kipeče mleko in le tupatam pomoli črno porastel vrh svojo glavo iz nje.

Solnce naju noče ogreti. Užila sva krasen trenotek, sedaj pa morava skrbeti, da se ugrejeva.

Tovariš je šel zopet za cvetjem, jaz pa po gospodinjskih opravkih v kočó. Skuhal sem kavo, nalil jo v čaše in napravil mizo kakor na Veliko nedeljo zjutraj. Gnjat, klobase, jajca, kruh, vse je pripravljeno.

Ko sva se bila pokrepčala, sva zapustila ob sedmih zjutraj kočó ter krenila proti severu k drugemu Krnskemu jezeru.

Pot vodi spočetkom po kamenitih strminah in od snežnih plazov izlizanih koritih, potem skozi obširne meline pod Peski mimo imenitnega studenca. Ta studenec vre iz žive skale in kmalo izgine med kamenjem v strugi, ki se vije daleč tja preko planine na Polju do jezera in dokazuje, da v gotovih časih studenec močno naraste ter dovaja jezeru izdatno množino vode. O tem priča tudi jezersko obrežje, na katerem je videti visoko nad navadno vodno gladino sledove pluskajočih valov. Malo niže od studenca stopiva na lepo zeleno ravnino, ki popolnoma zasluži svoje ime »Polje«. Ni si mogoče predstavljati tako plodovitega kosa zemlje sredi golih gorskih vrhov! Pozdravljajo naju rezgetajoči konji, ki se dreve in igrajo z ovcami. Tu se ne

ustaviva, ker ni skute. Mahneva jo kar mimo in preko suhe struge jezerskega pritoka k jezeru.

Stojiva na južnem skalnatem bregu. Krasno je to gorsko jezero (1383 *m*), ki meri po dolžini od severa proti jugu približno 400 *m*, po širjavi pa 120—150 *m*. Od prvega jezera se ne odlikuje samo po velikosti, tudi lega njegova je mnogo lepša. Na jugu in zapadu je zastavljeno s strmimi skalami, med katerimi raste razno zeleničje, celo precejšnje smreke in macesni. Na zapadu vodi skozi skalovje steza. Vzhodni breg tvorijo strme kamenite meli, vrhu katerih štrle naravnost proti nebu gole stene, polne večjih in manjših lop. Preko melin vodi steza, po kateri hodiva midva. Kmalo dospeva na severni breg jezera: sočnatozelen pašnik, olepotičen s slikovito razvrščenim drevjem. Stopiva na breg. Kakor na ostalih treh straneh ima jezero tudi tukaj jako malo plitvine, ker hitro ob bregu že nama zeva neprozorna tema nasproti. Na plitvini se solnčijo drobne, prav nič plašne ribice. Šele, ko sva segla z rokami po njih, so zbežale v temno globino. Stari ljudje trdijo, da ni vedno varno hoditi okoli tega jezera. Nekoč je baje neki pastir hotel okopati svoje ovce v njem. Pometal jih je v temno vodo, a hudobno jezero mu je požrlo vse in vračal se je brez njih domov.

Stopila sva čez majhen, nasipu podoben breg, ki bi utegnil biti skrajnji rob jezera ob njegovem višku, ker kmalu onkraj brega se zopet začenja suha struga, ki se vije proti planini Duplji. V četrti ure sva dospela v Dupljo. Pozdravljali so naju kruleči prasiči, ki so se valjali po blatu pred hlevi. Komaj sva našla malo trdega sveta, da sva prišla mimo krulcev in blata v sirarno.

Tu imajo Sočani pašo. Postregli so nama z ovčjo skuto, pokazali pot čez Prehodce nazaj na Tolminsko in odrinila sva.

Pot naju vede na desno v gorovje, sama ne znava kam. A dolga je ta pot. Varavi stopničasti svet naju bolj trudi nego hoja. Tu pred nama se dviga sedlo. Pogumno se vzpenjava proti njemu in pod vrhom — že sem hotel zaklicati: tu sva! — se pomoli izza prvega drugo sedlo in trud in up sta se začela iznova. To se ponavlja večkrat, in končno, ko sva že z vso gotovostjo pričakovala, da se pomoli izza bližnjega sedla še eno in še eno, kakor nalašč ni hotelo biti nobenega več. A to naju ni žalilo, žal nama je le bilo, da nisva začela misliti tako že pri prvem sedlu. Na razpotju sva. Na levo vodi pot skozi Bogatinsko sedlo v Bohinj, na desno pa čez Prehodce v Tolmin.

Solnce še ni prisijalo do svojega viška, torej imava še časa dovolj. Počijeva malo pa pomisliva, kam s časom, ki ga nama

zloben človek odnesel železne kline, brvi ni več in vsak si mora pomagati, kakor si zna in more.

Pozno je že in ne kaže nama dolgo pomišljati, sicer pa nama neznosna žeja bistri um in daje poguma. Iz vseh petih udov, ki jih ima človek v turistovske namene, sva sestavila nov aparat, ki naju naj prenese čez ta nevarni kraj. Sedla sva v varen kot pod skalo, sezula okovane čevlje ter si jih privezala okoli vratu. Že sva gotova, še palici. Iztegnem se po svoji; ravno toliko, da sem se je dotaknil, in palica je zaropotala po skrili navzdol ter mi izginila v hitrem teku izpred oči.

»Šla je, kaj češ!« je dejal tovariš. »Zdaj pazi, da ne greš za njo!« In začel je premikati svoje motovilo po skrili. Roki za hrbtom proti levi naprej, nogi za njima, potem pa še aparata najzanesljivejše kolo — sedalo. On naprej, jaz za njim. Imenitna taka partija! Kaj avtomobil proti najinemu motovilu!

Srečno sva prišla zopet na mehak, porastel svet. Vstala sva. Z zadovoljstvom se je ozrl tovariš nazaj preko bremagane zapreke, jaz pa žalosten navzdol za palico, ki bi jo sedaj zopet rabil. Žal mi je bilo zanj toliko bolj, ker sem jo pred kratkim prinesel čez Črno prst od doma in jo dal po svojem sistemu okovati. Kako sem se zveselil, ko mi zablesti doli konec skrili nje v kamenju obrušena ost nasproti! Nisem dolgo pomišljal in že se je moj aparat zopet pomikal preko skrili navzdol proti robu. Kmalu sem dobil palico, vesel zaukal ter se začel pomikati po kolenih preko skrili navzgor. Počasi mi je rastel pogum, zavrgel sem aparat, katerega sem prej že hotel patentirati po vseh planinskih deželah, in ponosen sem se vračal stoje čez skril. Kmalu sem dohitel tovariša, potem pa je kar grmelo kamenje pod nama, tako sva šla.

Dobrenjščice sva se ognila in takoj v grapi pod njo krenila proti izviru Tolminke, išoč že po grapi vode, a zaman. V najino nepopisno veselje se privrsti trop kozá po stezi navzgor. Vračale so se v stajo k molži. Naju je obšla dobra misel. Kozo, ki se je nama zdela najbolj mlečna, sva ujela. Tovariš je pripravil svoj lonček, jaz pa sem držal kozo za roge in začela sva prakticirati v mlekarstvu, a ni šlo. Menjala sva se v težkih poslih, a nobeden se ni obnesel ne v enem, ne v drugem. Kozá je stopicala in se zaletavala, belo mleko je sikalo po kamenju — in lonec je bil vedno prazen. Že sva obupala, ko pristopi pastir.

»Saj ne znata!« je dejal smeje se. »Nastavi lonec!« je velel tovarišu in meni: »Ti pa pusti kozo za roge! Ne vidiš, da se te boji?«

Izpolnila sva stroga povelja. Koza se je pomirila in kmalu sva imela poln lonec mleka. Popila sva ga z največjo slastjo, odškodovala pastirja in urnih korakov zopet odšla.

Med potjo pa sva siromaka spoznala, kaj sva si z mlekom nakopala. Prej sva malo govorila, sedaj pa prav nič več, saj bi niti »mev« ne bil mogel reči, tako sem imel zalepljena usta. Kot neumna sva drevila čez kamenite plazove navzdol proti Tolminki, katere glasno šumenje že ves dan poslušava, a do nje hladne vode ne moreva dospeti. Končno vendarle. Tu sva pri izviru. — Krasen ta kraj! Med samimi navpičnimi stenami, lep, raven travnik, ves preprežen od nebroja studencev, okrašen s slikovito razpostavljenimi skalnimi kolosi in obrobljen od temnega bukovega gozda. Kar legla sva k studencu, ker kozarcev nisva utegnila iskati, in pila sva po pastirsko — dolgo, dolgo, potem pa sva se obrnila vznak in globoko dihala. Kako je to dobro delo! Še bi bila ležala, a zahajajoče solnce se ni dalo preprostiti, naj ostane še en trenutek. Brezobzirno je zatonilo, midva pa sva se zopet pobrala in izprva počasi, potem pa vedno hitreje in hitreje stopala proti zelenemu Pologu.

Skoro popolnoma tema je bilo, ko sva jo mahala skozi Polog mimo sirarne, zanašaje se na svoje zadostno poznanje teh krajev. A ta samozavest ni držala. Tema je naju varala in tam, kjer se loči pot v Javorico od one mimo Zastenarja v Tolmin, se ni videlo popolnoma nič več. Vsak je hotel znati več, vsak je hotel biti za vodnika, in končno sva stala sredi gozda v temi, brez pota. Tovariš je sedel ter dejal: »Stori, kar hočeš! Jaz ne grem nikamor več!«

Kaj sem hotel? Edino, kar mi je preostajalo: nazaj v Polog, prosit luči. A kazalo je, da ne bo nič. Pastirji niso imeli nobenega primernege svetila. Prosim torej, naj bi šel kdo pokazat pot do Zastenarja. Ponujam plačilo naprej, a zaman, mladi pastirji so molče s pogledi ponujali zaslužek drug drugemu. Na srečo je bil prišel oni večer Končan iz Zalaza, močan, velik mož, pogledat sem k svoji živini. On se me je usmilil ter se mi ponudil v spremstvo. Takoj sva odrinila proti Zasteni. Na razpotju, kjer sva se bila prej s tovarišem izgubila, zažvižgam, zakličem, in daleč tam sredi gozda se mi je odzval tovariš. Lomastil je naravnost skozi grmovje proti nama.

Kmalu smo koračili drug za drugim po ozki stezi. Trda tema je bila, samo beli rokavi Končanove srajce so me tupatam zagotovili, da hodim prav. Čez različne brvi in strmine sem zadnji taval ko slepa miš in na ostrih ovinkih bi bil šel lahko

preostaja. Domačim dano obljubo, da prideva zvečer domov, je še čas izpolniti, vsaj po najinem računu. Torej kam? Bogatin je tako blizu in rudnik v njem! Hajdi torej proti Bohinju!

Brez posebnega napora sva dospela na sedlo med Malim in Velikim Bogatinom. Na velikem sem bil prejšnjo nedeljo, zdaj se spraviva pa na malega. Tja naju vabi znameniti rudnik, v katerem so baje v davnih časih Benečani, domačini pa v resnici še lani iskali podzemeljskih zakladov.

Našla sva rudnik. Izdala ga je nama na severozapadnem pobočju hriba nakopičena sveža rumena ilovica. Po zelo ozkem rovu sva zlezla vanj. A kar ostrmela sva: preplašile so naju primitivne naprave v varnost človeškega življenja. Ogromne skale so podprte s šibečimi se količi. Od zgoraj se je utrgal svet, zropotal v rudnik ter po drugi strani skozi rov ven, tako da gledaš skozi velikanski, iz skalnih kolosov zložen kamin v sinje nebo. Prav nič naju niso mikali zakladi, katerim sva bila tako blizu. Plašno sva se spogledala ter rekla oba hkratu: »Pojdiva domov!«, in že sva lezla drug za drugim po trebuhu skozi rov proti luči.

Ko sva se čutila zopet na varnem, naju je minilo domotožje in sklenila sva iti še na vrh.

Kasneje sem v neki gostilni pripovedoval o tem rudniku. V kotu je sedel star mož in vlekel na uho, kmalu pa se je vmešal v pogovor in končno prevzel besedo.

»Ej, jaz še poznam ljudi«, je dejal, »ki hodijo tja gori po rudo. Navadno se vračajo prazni domov, a da malo opravičijo svojo od vseh opaženo odsotnost, privlečejo butaro drv domov. Iz tega je postal za take pohode značilni izrek: Šel je po butaro. Poznam tudi take, ki so imeli tam gori najete delavce. Seveda so s tem zapravili le premoženje in danes so siromaki. Ne iz Bogatina, ampak v Bogatin so nosili zlato«.

Tudi gostilničar je prispeval k zabavi z lepo pravljico o Bogatinu.

»Gori, kjer je tista odprtina proti nebu«, je pripovedoval, »pravijo, da se mora čakati na sv. Ivana dan, in kamor oni dan solnce skozi jamo posije, tam treba začeti kopati.

Daleč pod zemljo je baje močan potok, preko katerega vodi ozka brv. Na brvi čuje bela kača, ki vsakomur brani prehod z groznim pišem. Kdor se te kače ne zboji in si kljub njenemu pihanju upa čez brv, ta si more onkraj nje brez skrbi naložiti polne vreče zlata.

Pravijo, da so nekdanj Benečani vzdrževali gori večji rudnik, ki ga pa je požar uničil.« —

Dospela sva na vrh (1978 m) in se ogledala na vse strani. Najnovejše pred nama je Bohinj z jezerom in zopet — Tolminska dolina, okoli katere sva prišla v velikanskem krogu.

Z vrha sva se spustila naravnost v grapo pod Velikim Bogatinom, češ, da bo to najkrajša pot. Nekaj časa je šlo lepo. V tej grapi sem našel prvič v Tolminskih hribih zdravilni encijan (lecjan). V slovitem Smrečju pa nobeden ni vedel kam. Krasen gozd naju je sprejel v varstvo pred pripekajočim solncem. Steza nama je na razpolago, kar jih hočeva, samo da bi vedela, katera je prava. Poskusiva eno, ki se nama je zdela po smeri najbolj prava. Nekaj časa hodiva skozi temni gozd preko ogromnih debel, ki gnijo po tleh, mimo zevajočih razpoklin, ki jim globočine ne moreva določiti, ker njih dno krije neprozorna tema. Čeznje vodijo velikanske skale, ki so se navalile v njih žrela. Nenadoma zmanjka steze pod nama. Nekaj časa prodirava v isti smeri brez pota naprej, a kmalu zmanjka pod nama tudi sveta. Na ostro odrezanem robu stojiva, kakih tristo metrov pod nama pa se zopet križajo steze. Med njimi se vije kamenita struga Tolminke, takozvani »Gorenji prodi«, in okoli po zelenju done kravji zvonci. Kako blizu vse, samo da bi imela peruti! Kaj sedaj? Nazaj, da poskusiva drugo stezo! A tudi tu sva kmalu konec sveta. Skušava še tretjo, četrto stezo, a zaman — povsod enako.

Na rob! Nekaj metrov lezeva po poličici ob navpični skali navzdol in že stojiva ob sloviti skrili, o kateri so mi prejšnjo nedeljo pravili pastirji v Dobrenjščici.

V sedmih letih pride vse prav, pravijo, a meni je to prišlo prav že v sedmih dneh. Da se nisem domislil pastirjev, ki so mi prejšnjo nedeljo samo radi te skrili odsvetovali nasprotno turo, to je čez Bogatin na Krn in čez Rdeči rob domov, bi se bila s tovarišem tudi tu vrnila in iskala boljšega izhoda iz tega gozdnega labirinta. A baš ta skrili je naju zagotovila, da sva na pravi poti. Dobro! Samo kako čez? Skrili je kakih 15 do 20 m široka, približno ravno toliko dolga, popolnoma uglajena od plazov, močno nagnjena proti prepadu, ki zeva ob njenem robu, in obkoljena od navpičnih pečin, da je ni moči obiti.

Stoje in obuta si je nisva upala prekoračiti. Kakor so mi pravili pastirji, je bil nekdanj prehod tu zelo olajšan. V skrili so bili zabiti železni klini, čez kline pa so bili položeni leseni drogi — pripravna brv čez opolzlo skrili. Odkar pa je snežni plaz ali

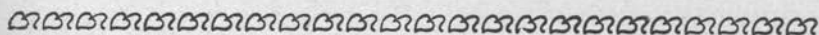
večkrat kar naravnost za rokavi Končanove srajce čez ovinek pod pot in v Tolminko.

Kakor da se mi je velikanski kamen odvalil s prsi, sem se oddahnil, ko smo stopili na Zastenarjevo dvorišče. Končan je takoj sklical vrlo svojo svakinjo Zastenarico, ki je bila šla že k počitku in je vendar v par trenutkih stala med vrati ter nas gostoljubno vabila, naj vstopimo. Pripravila nam je še kavo, in ko smo mi srebali črni sok, je izginila tiho iz hiše in nam pripravila na senu imenitna ležišča ter jih pogrnila z rjuhami.

Kako sem se z veseljem zavalil, zamrmral še: »lahko noč!« in že sem spal, pa spal tako, da bom svoj živ dan pomnil gostoljubni Zastenarjev skedenj ter bele rokave Končanove srajce.

Jutranji hlad nas je vzdramil ob zori. Izkopalni smo se iz sena, gospodinja Zastenarica nam je še postregla s črno kavo in ločili smo se. Končan je hitel nazaj v Polog, midva pa proti Tolminu.

Malo pozno sva vendar prišla. Morala sva kar z nahrbtnikoma vsak v svoj urad, opoldne za kosilo pa sem slišal od svojih pridigo o skrbeh, katere jim delam s svojo »neumnostjo«, a kljub temu sem bil drugo nedeljo ravno tako »neumen«, ker prelepe planine so tega vredne.

DRUŠTVENE VESTI.

Antona Foersterja rojstne sedemdesetletnice se s ponosom spominja tudi »Slov. plan. društvo«, ki je temu odličnemu glasbeniku hvaležno za prelepo planinsko popevko »V hribih se dela dan, v hribih žari...«. Še mnogo let vrlemu slavljencu!

Novi člani. Koroške podružnice: Dovjak Leo, mizar v Selah. Kranjskogorske podružnice: Gdč. Ambrožič Kristina v Mojstrani.

Darila. Savinski podružnici za Frischaufov dom: Fr. Roblek, drž. poslanec v Žalcu, 10 K. Pavich v Pfauenthal, nam. svetovalec v Ljubljani, 10 K. A. Cilenšek, župnik v Poličanah, 4 K. A. Svetina, c. kr. notar v Pliberku, 10 K. A. Cvenkel, trgovec v Št. Petru v Savinski dolini, 10 K. Dr. Ipavic, zdravnik v Gradcu, 3 K. M. Repolusk, župnik v Št. Vidu, 2 K. Cirila Ježovnik, soproga drž. poslanca v Velenjem, 6 K. Dr. M. Murko, vseučil. profesor v Gradcu, 10 K. Posojilnica v Celju 20 K. Fr. Simončič, veleposestnik v Sevnici, 5 K. Ivan Kočvar, veleposestnik v Središču, 10 K. Zinka Schwentner na Vranskem 360 K. Fr. Orožen, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 K. Rok Klemenšek. župan v Solčavi, 5 K. Dr. M. Konečnik, zdravnik v Gornjem gradu, 8 K. Dr. Vilimek, zdravnik na Bizeljskem, 2 K. Ivan Kališ, mag. uradnik v Ljubljani, 5 K. Miha Verovšek, mag. uradnik v Ljubljani, 12 K. Fr. Seidl, profesor v Gorici, 10 K. Srčna hvala vsem blagim dobrotnikom!

— Kranjski podružnici za Prešernovo kočo : Dr. Ant. Mulej, c. kr. sodn. pristav v Šmarju pri Jelšah, 1 K. Dr. Frid. Lukan v Ljubljani 1'05 K. Kaz. poravnava (Cvar co. Jarc) 6 K. J. Korenčan v Ljubljani 10 K. X. Y. 42 h. Neimenovan iz Vrbe 10 K. Dr. Josip Kušar 10 K, namesto venca na krsto Vikt. Rohrmana 20 K in namesto venca na krsto K. Floriana 10 K. Po dr. Jos. Kušarju je poslal Lj. Dobyšek, oskrbnik Aljaževega doma v Vratih, 11'82 K, katere so darovali gg.: dr. Dolenc 40 h, Smerdu 30 h, R. B. 40 h, N. iz Zagreba 1 K, J. Dvořák iz Prage 1 K, J. Fondo iz Skednja pri Trstu 40 h, sedemletna vojska z Jesenic 2'72 K, prof. Am. Kyas, Bronnov 60 h, po 1 K : Val. Marušič iz Trsta, Ivanka Flis iz Škofje Loke, Fr. Zajec, urar iz Ljubljane, K. Rozman iz Ljubljane in davčni oficijal K. Rozman iz Ljubljane. Po dr. Jos. Kušarju kaz. poravnava (I. Avsenek v Radovljici) 25 K. Gpdčna. Ivanka Jeglič iz Sela nadaljno zbirko 20'40 K (darovali so gg.: Bl. Mandelc 5 K, gospa Fr. Meršol 3 K, neimenovan 2 K, po 1 K : I. Bizjak, Fr. Grom in Mat. Baloh; kranjska družba 7'40 K). Dr. Jos. Kušar izkupilo za ostalo vino v znesku 40'32 K. Odbor Kranjske podružnice se zahvaljuje za poslana darove ter se obrača do vseh ljubiteljev domačih gora, naj se česče spomnijo nameravane stavbe s primernimi doneski. Upati je, da začnemo graditi spomladi kočo, to bo pa le tedaj mogoče brez posebnih težkoč, ako nam priskočijo slovenski planinci z raznimi darili na pomoč.

Novih članov potrebuje nujno naše društvo! Obsežno delovanje v zadnjih letih je provzročilo ogromnih stroškov in vsled nezadostne javne podpore pa nepredvidnosti nekaterih podružnic tudi obilo dolgov. Ker deželni zbor ne deluje redno, ni društvo prejelo že dovoljene redne deželne podpore v skupnem znesku 7000 K — vsota, ki bi veliko zalegla. Nova planinska železnica je pomnožila tujski promet, povečala pa tudi potrebe za planinske naprave. Naše društvo mora zato l. 1908. popraviti in razširiti Triglavsko kočo na Kredarici; to nujno delo bo stalo okoli 14.000 K. »Planinski Vestnik« je tudi potreben lepše oblike in slik, a oboje bi veljalo veliko denarja. Vsi pravi domoljubi razumejo naše stališče in cenijo naše stremljenje, zato jih iskreno prosimo, naj pridobe našemu društvu tudi tiste Slovence, ki še niso imeli prilike, spoznati in uvažiti naše domoljubne težnje. V ta namen razpošlje osrednji odbor v kratkem posebna vabila, nadejaje se obilo novih članov.

Okrožnico do vseh podružnic je razposlal osrednji odbor s pozivom, da morajo poslovati redno in pravilno ter vedno sporazumno z njim, ki mu po pravilih pristoji nadzorstvo o vsem njih delovanju v vsakem oziru. Opozoril jih je tudi, da se imajo vršiti njih občni zbori pred koncem vsakega leta, kakor določajo društvena pravila, in da bode sam sklical občne zборе, ako se kateri ne izvrši do 15. januarja vsakega leta. Okrožnica, ki obsega še nekaj drugih navodil, je oprta na namen, ki ga imajo podružnice po društvenih pravilih; ta namen je: **pospeševati in olajševati društveno delovanje.**

Občni zbori podružnic v letu 1908.: Cerkljanske podružnice dne 5. januarja ob 7. uri zvečer v Cerknem v gostilni J. Štravsca (poleg običajnih točk tudi volitev novega odbora); Soške podružnice dne 9. januarja ob 5. uri popoldne v »Narodni čitalnici« v Tolminu (tudi volitev novega odbora); Kranjskogorske podružnice dne 12. januarja ob 2 $\frac{1}{2}$. uri popoldne v gostilni g. Wergleza na Hrušici pri Jesenicah (tudi volitev novega odbora). Za vse zборе je želeli obilo udeležbe.

Zabavni večer in razstava slik članov odseka amater-fotografov „Slov. plan. društva“. 14. decembra t. l. je priredil osrednji odbor v »Narodnem domu« v Ljubljani zabavni večer, na katerem je predaval gosp. dr. Švigelj o svoji turi, ki jo je letos izvršil s tremi damami na Jalovec in Razor. Predavanje je bilo zelo zanimivo in tudi jako zabavno. Mnogoštevilni poslušalci so s krepkim ploskanjem izrazili svoje zadovoljstvo. Razstave slik se je udeležilo šest amater-fotografov: gg. dr. Skaberne, Badiura, Brinšek, Gregorec, Kagnus, Wratschko. Prireditev je vodil odsekov načelnik g. dr. Pavel Skaberne. Razstavljenih je bilo 120 dobro uspelih slik. Oceno o njih priobčimo v prihodnji številki.

Predavanje v „Mestnem domu“ v Ljubljani. V zadnjih letih so zelo priljubljena skupna popotovanja na Norveško in na Spitzbergen. Posebno živahno pa je bilo zanimanje za popotovanje na Spitzbergen v tem letu, ker se je pripravljajl Amerikanec Wellman, da poskusi prodreti z zrakoplavom do severnega tečaja. Ker pa je bilo letos zelo mnogo ledu na severu, so se morali vrniti brez uspeha prvi štirje parniki. Šelē avstrijskemu parniku »Thalia« se je prvemu posrečilo prodreti do danskega otoka in do severnega večnega ledu. Popotovanja s tem parobrodrom, ki je trajalo 27 dni, se je udeležil tudi šolski nadzornik gospod Ljudevit Stiasny v Krškem ter ga hoče opisati v predavanju Slov. plan. društva dne 8. januarja 1908. l. ob 8. uri zvečer v »Mestnem domu« v Ljubljani. Predavanje bode združeno z mnogimi skioptiškimi slikami. Razen velikih krajinskih slik z Norveškega in iz Spitzbergen bo videti lov na kite, kitjo postajo, severno polnočno solnce, večni led i. t. d.

Prvi veliki planinski ples v Trstu. Veliko veselje vzbujaj povsod prireditev planinskega plesa, ki se bode vršil v Trstu dne 1. februarja 1908. V ta namen je najel odbor vse velike prostore »Narodnega doma« in vse priprave v raznih odsekih se vrše z največjo marljivostjo. Velika gledališka dvorana v prvem nadstropju bode izpremenjena v krasen planinski svet. V raznih planinskih kočah bode poskrbljeno za odpočitek in krepčanje, kar so prevzele naše vrle dame planinke. Velika Sokolova dvorana v pritličju pa bode izpremenjena v bajno podzemeljsko jamo z nebrojnimi krasnimi kapniki, kjer se bode tudi lahko trudni plesalec v votlini naših Krašunov okrepečal s pristno kapljico kraškega terana. Razen tega bode na razpolago še več drugih stranskih prostorov, ki bodo vsi planinsko opravljani. Načrte ter tudi vse dekoracijsko delo sta prevzela iz prijaznosti naša slikarja, znana s prve slovenske umetniške razstave v Trstu, g. Hugo Viktor in g. J. Globočnik. Ako omenjamo še, da bodeta sodelovali dve vojaški godbi v gornji in spodnji dvorani ter da bode poskrbljeno še za nebroj drugih zanimivosti, ki bodo združile plesalce in tudi neplesalce v pristno neprisiljeno veselje, kakršno je le na planinah, kjer se čutimo pomlajene in proste vseh skrbi in pustih željā, tedaj upamo, da bode dne 1. februarja 1908. l. vseh planincev in planink naše širne domovine kakor tudi njih prijateljev skupno geslo: Dne 1. februarja na veliki planinski ples v Trst!

Frischaufov dom na Okrešlju je zunanje popolnoma dodelan. Ena tretjina je zidana, dve tretjini sta iz macesnovega lesa. Frischaufov dom ima eno nadstropje s sobami in bo prostora v njem za 42ležišč. Prihodnje leto je še napraviti pode v sobe, stopnice, predele za sobe v nadstropju in podstrešju, zahod in vodovod. Frischaufov dom ima izborna, proti plazom zavarovano lego. Od njega je krasen pogled na Ojstrico, Planjavo, Kamniško

sedlo, Brano, Tursko goro, štajersko Rinko, stopico Okrešelj in Mrzlo goro. Vsled ugodne planinske lege utegne Frischaufov dom postati pravo planinsko letovišče.

Idrijska podružnica je ravnokar dogradila prepotrebno visečo železno brv preko Idrijce pri »Divjem jezeru«, in to na tistem kraju, kjer je že pred več leti bila lesena brv, ki se je pa zaradi strohnelega lesa morala odstraniti. Nova brv je dolga 18 m. Najlepše idrijsko šetališče — v pravem pomenu besede — je pot po »rakah«, to je steza, ki vodi iz mesta ob umetno narajeni, pokriti strugi reke Idrijce do Kobile. Kobile se zove vodopad reke Idrijce. Predno namreč voda pade, se po posebnem odtoku lovi in po omejenji umetni strugi odvaža v Idrijo v rudniško uporabo. Vsa tri četrti ure dolga pot je vseskozi senčna. Ni torej čuda, da je v poletnem času to izprehajališče zlasti ob nedeljah in praznikih najbolj obljudeno. Ne daleč od omenjenega vodopada, nazaj proti Idriji, se nahaja na nasprotnem bregu Idrijce divjeromantično jezerce, »Divje jezero« imenovano. Čeprav je jezerce le majhno, je vendar ljubko, zlasti ker ga razen pri odtoku obdajajo kroginkrog skoro navpične visoke skalnate stene, ozaljšane v poletnih mesecih s pravo alpsko floro. Če povem, da raste ob levem bregu iztoka iz jezera poleg obilo drugih planinskih cvetk vse polno ravša ali dragomastnika, sleča (*Rhododendron hirsutum*) in krasi s svojim krasnim rdečim cvetjem komaj dobrih 300 metrov nad morjem ležeče obrežje, mislim, da sem povedal dovolj v prilog temu romantičnemu kraju. Ako si je hotel kdo to jezerce in njega floro ogledati, mu to doslej ni bilo mogoče drugače, kakor da je uporabil mnogo daljšo pot po cesti mimo Podroteje. Sedaj vodi brv z rak preko Idrijce po stopnicah in po lepi, z držaji opravljeni stezici naravnost na cesto, odkoder si v par korakih pri jezeru. Naprava te prepotrebne brvi pa ni le Idričanom v korist, ampak tudi okoličanom, zlasti prebivalcem črnovrške in ukovniške občine. Umevno je, da so ti novo brv kar z največjim veseljem in zahvalo pozdravili. Brv ima tudi v turističnem oziru svoj pomen. Z njo je pot do Bele izdatno skrajšana, odtod pa te vodi markirana pot preko Angelske gore na do 1500 m visoke vršace slikovitega Trnovskega gozda, odkoder lahko uživaš najkrasnejši razgled. Pa tudi če posetiš slavni Javornik nad Črnim vrhom, ti bo steza, ki vodi za »Divjim jezerom« navzgor, precej skrajšala pot. Brv je izdelal priznani mojster v tem, gospod Josip Tratnik, upokojeni rudniški kovač, ki je napravil s to že devet enakih brvi. Na podružnično prošnjo je visoko c. kr. poljedelsko ministrstvo na predlog slavne c. kr. rudniške direkcije v Idriji dalo ves material brezplačno, plačalo se je le delo, ki je pa z ozirom na oddaljenost od Idrije povzročilo podružnici precejšnje stroške. Visokemu c. kr. ministrstvu kakor tudi slavni c. kr. rudniški direkciji v Idriji bodi izrečena za naklonjenost na tem mestu prisrčna zahvala. — Dal Bog, da bi brv, ki se je napravila z veliko gmotno požrtvovalnostjo podružnice, leta in leta služila svojemu lepemu in prekornemu namenu!

A. Š.

Savinska podružnica dobi za zgradbo pota od Brane na Kotličice in Tursko goro do Turskega žleba podporo do 1000 K od štajerskega deželnega zbora.

Letošnji promet v naših kočah. Koča na Konjščici: 118. — Vodnikova koča: 293. — Gornjegrajska koča: 186 (ne 142, kakor smo poročali zadnjič).

KNJIŽEVNE NOVOSTI.

Ze slovanských hor. (Izdala in založila Češka podružnica Slov. plan. društva s sodelovanjem dr. V. Dvorskega, dr. B. Frante in dr. Vl. Růžičke. Cena 4 K, vez. 5 K 60 h.)

Deset let je, kar deluje v Savinskih planinah Češka podružnica našega društva. Ponosna stavba Češke koče, Frischaufova pot na Grintavec, zveza Češke koče čez Savinsko sedlo pod Turski žleb skozi žrelo in Vodine, deloma nova pot na Kočno, pot na Babo, gradnja koče v Koritnici in ondotnih zveznih stez — vse to kaže, da se je podružnica z izredno žilavostjo in neumorno delavnostjo lotila važne svoje naloge: z gojitvijo turisticke oteti in ohraniti slovanski značaj velikega dela slovenskih planin — da je pa to nalogo tudi izvršila. Za svoje člane izdaja podružnica poseben ilustriran list »Alpský Věstník«, ki vestno beleži vse znamenitejše pojave domače pa tudi inorodne turisticke ter se zanima tudi za vse panoge slovenskega planinskega življenja.

V proslavo svoje desetletnice pa je izdala lično, 76 strani obsegajočo, bogato opremljeno knjižico »Ze slovanských hor«. Že naslovni list s sliko strmih in razritih Krničnih vrhov, izvršeno v širokem, velikolepnem slogu v dvobarvnem tisku, izraža veleturistiški značaj vsebine. »Uvod« dr. Bohuslava Frante diha svežega navdušenja za alpizem in njega izvrševanje na naših domačih slovenskih tleh, a tudi za izredno lepoto naših slovenskih planin, ki naj postanejo sčasoma cilj in središče češkega letovanja. Drugi članek »Huda Polica« znanega veleturista J. Čermáka nam opisuje turo, ki sta jo napravila pisatelj in dr. V. Dvorský 30. avgusta 1906 z vodnikoma Jožetom Komacem iz Trente in Ojtzingerjem iz Ovčje vasi naravnost iz Zajezera po severovzhodni steni na Montaž. Ponovila sta s tem menda najtežjo turo v Vzhodnih Alpah, ki jo je izvršil štiri leta prej dr. Kugy, in plastično opisavanje že samo ob sebi kaže, da je to za naše razmere veletura par excellence. Kdor pozna Črno goro, a se ni razgledal dalje kakor do Cetinja in bližnje okolice, tega bo gotovo zanimal tretji članek dr. Dvorskega: »O črnogorskem pogorju«, ki obširno opisuje planine, doline in jezera te sokolske jugoslovanske države in daje vsakojaka pojasnila v zemljepisnem, geološkem in nazivoslovnem oziru. Končno poučuje, s čim naj se opremimo, če hočemo uspešno in brez ovir preživeti par tednov tudi v teh obiska vrednih slovenskih planinah. Dr. Dvorský ne hodi po širokih cestah, v najodljudnejših samotah išče in tudi najde svojih zanimivosti. V tem spisu pa odkriva kar nepoznan, nov kos slovenskega sveta in ne bo napačno, če kdo študijo prevede. »O gorskem športu in zdravju« slove črtica profesorja dr. K. Chodounskega. Ali in v katerem pomenu je moči govoriti o alpizmu kakor športu, o tem v Čehih debata še ni zaključena (pri nas se še niti vnela ni); gotovo je, da baš turistici skoraj v vsaki smeri nedostaje znakov in pogojev »športa« v pravem pomenu besede, dasi s tem ne izključujem možnosti za izvrševanje turisticke na »športni« način. Pisatelj dr. K. Ch. sam pa v vsem spisu ne govori o takem izvrševanju planinstva, ki bi ne bilo zdravo, temveč dokazuje, da more hribolastvo, zmerno in v mejah telesnih, srčnih in pljučnih sil izvrševano, zdravje ne le ohraniti, ampak ga tudi utrditi; še blagodejnejše da vpliva na duhá in dušo, in po vsej pravici pravi pisatelj, »da je človek srečen šele na vrhovih gorá, kjer se mu nudi čista, brez-

skrbna radost.« Tem besedam bi pristavil jaz, da baš to je jedro, smer in cilj turistik, ki s tega stališča ni in ne more biti šport. Nadaljnje razbiranje o tréningu, opravi in živežu je med turisti obče znano, veliki večini manj znan in manj všeč bo nauk: Ne pij na turah opojnih, niti lahkega vina ne. Alkohol ubija noge i misli . . . Spis priobči o priliki »Plan. Vestnik« v prevodu. — O obširni, podrobni in temeljiti študiji dr. Otokarja Laxe: »Skupina Mangartska, nomenklatura« bi morali napisati posebno kritično razpravo, ki sodi strokovnjaku jezikoslovcu. Turistu, ki se zanima za imena sicer neoznačenih vrhov, kotov in dolin, bo nudil spis obilo novega in morda vzbudil koga naših mlajših, da bi se jel pečati z nazivoslovjem naših planin. Lep, pač gotovo najlepši kos zgodovine Češke podružnice razgrinja pred nami dr. Stan. Prachenský v opisu »Češka kočva in Savinskih planinah«, ki stoji, izvršena po obilem delu, trudu in tudi narodnostnem boju, na severni strani Grintavča liki trdnjava proti tujemu navalu, ki pa ondi gospoduje tudi v turističnem oziru: opora in izhodišče nebrojnim lahkim, težjim in najvratolomnejšim turam. — Knjigo zaključuje spis dr. Vl. Růžičke: »Spomini na Kanin«, ki plastično riše par »izprehodov po neznanih potih«: »čez Možnico po severnih pobočjih Kaninskih podov na Kaninsko kočvo« (prvenški nastop) in »na Mali Vanjški Skedenj« in »Visoko glavo« (prvenški nastop in sestop), obžalujoč, da v ondodnih krajih še nič ni čuti o kaki slovenski koči.

Ljubezen do gorá preveva torej skozinsko to drobno, a tako obsežno knjižico, ki jo kakor turistiško publikacijo prve vrste priporočamo vsakemu slovenskemu planincu, ki je količkej večš češčini. In če tudi ne! Knjigo krasi pet barvnih tiskov in 28 fotografskih posnetkov, ki se jih vsako bistro planinsko oko mora razveseliti. V barvah načeluje Marija Chodounská, ki nudi štiri slike: »Triglav z Dovških podov«, »Kočna« (po mojem mnenju pravi biser planinskega slikanja: za temnozelenim ospredjem se dviga zadaj kakor v tajinstvene meglene koprene zavita širokopleča Kočna, svetlikajoča se v vseh mogočnih bojah solčnega odseva), »Mangartska skupina s Prisojnika« in »Z Jezera« (z lepim ozadjem Savinskih planin). Oton Bubenček pa je narisal v bujnih, svežih barvah »Češko kočvo« ob jutranji zori. Fotografskih posnetkov je preveč, da bi vseh omenjal, iz velike večine so posnetki slik, ki si jih napravi turist-fotograf o raznih zanimivih vrhovih in predmetih. Da dr. V. Dvorský ni pozabil prinesiti iz črnogorskih gorá par lepih spominkov, ni treba omenjati, kakor se mu ne čudim, da je svojim alpskim slikam dodal dražestnointimno sličico »V Jezeru« (na Jezerskem), ki bi bila vredna reprodukcije v večjem merilu.

In kdo mi bo zameril, ako naposled prostodušno povem, da bi rad — in morda še kdo poleg mene — čital slično knjigo o planinstvu v slovenščini? Take želje se mi ob naši revščini razbijajo, zato le kličem Češki podružnici: Vivat sequens!

Dr. A. Švigelj.

Nov zemljevid Savinskih planin in Karavank v merilu 1 : 50.000 pripravlja vojaški zemljepisni zavod. Izdelan bo prav tako kakor letos izdani zemljevid zahodnega dela Julskih planin (glej 11. šte. letošnje), torej gotovo točneje in pregledneje od dosedanjih starih špeciálnih zemljevidov v merilu 1:75.000. Vpoštevana bodo tudi vsa najnovejša merjenja. Da bo turistom dobrodošel, ni treba posebej poudarjati, saj je bila orientacija po starem špeciálnem zemljevidu tuintam docela nemogoča, sosebnó v višjih delih Savinskih planin.

Nova železnica s Koroškega v Trst, kratek opis v tehničnem in turističnem oziru s slikami in zemljevidom, spisal g. Maks Klodič vitez Sabladoski, se dobiva pri »Slov. plan. društvu« v Ljubljani po 50 h izvod.

RAZNOTEROSTI.

Zanimive letošnje ture. V domačih naših planinah se je izvršilo letos spet lepo število prvenških in ponovljenih težjih nastopov. Odlikovala se je v prvi vrsti Češka podružnica. Gg. J. Čermák in K. Hlava sta dne 27. julija proizvedla prvi nastop na Dolgi hrbet v Savinskih planinah po severni steni. Gg. dr. St. Prachenský in St. Prachenský v družbi z gospo A. Prachensko in gdč. M. Prachensko (z vodnikom Potočnikom) so prišli 6. avgusta od Češke kočice čez Mala Vratca na severni greben Kočine in na Kremžarjevo stezo. Gg. J. Čermák in dr. B. Franta sta (z vodnikom Komacem) nastopila čez grebene od Plešivca na Konjsko škrbino in sestopila po jugozahodni steni, dne 20. avgusta pa izvršila nastop po severni steni z Okna na Prestreljenik in se vzpela dne 23. avgusta po severni steni na Kuk. G. J. Čermák je sam sestopil po težki severovzhodni steni s Škrlatice v Mali Dolek; ker pa odtod ni mogel najti izhoda v Vrata, je moral po istem potu nazaj na Škrlatico. Dva nemška turista (dr. Günther-Saar in H. Sattler) sta iz Češke kočice izvršila prve nastope na Grintavec po severni steni, na Babo po jugozahodni steni, na Skuto po severozahodni in pozneje spet samostalno po severni steni. Vse letos izvršene slovenske težje ture nam niso znane. Omeniti nam je v prvi vrsti dve slovenski prvenki: po doslej zloglasni severni steni je nastopil na Škrlatico dne 27. avgusta gosp. dr. H. Tuma, po severni steni na Prisojnik in naravnost po južni steni v Trento pa dne 7. avgusta g. dr. A. Švigelj. — V drugi vrsti je šteti med težke in naporne ture: nastop po severni steni in skozi Okno na Prisojnik (g. dr. H. Tuma 29. avgusta), po vzhodni steni čez Jezerce na Jalovec (gg. dr. Fr. Eller in dr. A. Švigelj 6. avgusta), iz Planice na Srednjo Ponco s sestopom do Klanških jezer (gg. J. Korenčan in J. Čadež 18. avg.), v isti smeri na Srednjo in Visoko Ponco z istim sestopom (g. dr. A. Švigelj 20. avg.). Pet najzanimivejših vrhov v vzhodnih Julskih Alpah je nastopil g. dr. A. Švigelj v šestdnevni turi: 4. avg. iz Vrat po Tomiškovem potu na Triglav, 5. avg. po celotnem Kugyjevem potu v Trento, 6. avg. čez Jezerce na Jalovec in pod Mojstrovko v Vossovo kočico, 7. avg. po severni steni na Prisojnik, po južni steni v Trento, 8. avg. čez Mlinarico na Razor in Kriške pode (nočevanje), 8. avg. skozi Mala Vratca pod Rogico na Škrlatico in iz Zadnjega Dolka naravnost doli v Aljažev dom. Vsled svoje dolžine in napornosti je zanimiva tudi nedeljska tura enodnevna gg. Fr. Jesiha in L. Rogla iz Trbiža čez Rabelj in Findeneggovo kočico na Viš in po južnem pobočju čez Zadnjo (Medvedjo) škrbino v Zajezero in Trbiž (18 ur hoda).

Člani nam bodo zelo ustregli, ako nam sporoče še druge izvršene težje nastope ali sestope, da nam jih bo moči v prihodnji številki objaviti in tako dobiti pregled o razvoju višje slovenske turistik, ki si — in to moramo z veseljem konstatirati — pridobiva čimdalje več navdušenih pristašev.

